

ПЕДЕСЕТ ДРУГА СКУПШТИНА УДРУЖЕЊА ЗА МЕЂУНАРОДНО ПРАВО

У времену од 14. до 21. августа 1966. у Хелсинкију је одржана 52. скупштина Удружења за међународно право (International Law Association-ILA). Удружење одржава своје скупштине (conferences) сваке друге године. Претходна 51. скупштина одржана је 1964. у главном граду Јапана. Идућа 53. скупштина одржаће се кроз две године у Техерану или Њујорку.

Овогодишњој скупштини присуствовало је неколико стотина чланова, већином из западних земаља. Разуме се, највише их је било из Финске, као земље-домаћина. Не рачунајући Финску, прво место по броју припало је Аустралији. Затим следе САД и Уједињено Краљевство. Од социјалистичких земаља биле су заступљене: Бугарска, Чехословачка, Мађарска, Пољска, Румунија, СССР и Југославија. Југословена, чланова Удружења, било је укупно четрнаест.

Скупштина је радила у секцијама. Овome треба додати и две пленарне седнице, као и посебне састанке појединих комитета. Делатношћу сваке секције руководили су чланови одговарајућег комитета. У секцијама су прегресани извештаји комитета и индивидуално поднети реферати и меморандуми.

Питања са дневног реда скупштине могу се сврстати у три групе. У прву би ушла она која се превасходно тичу међународних политичких односа: Повеља УН; међународна безбедност и сарадња (разоружање, неинтервенција); сукцесија држава; азил; права човека. Другу групу питања чине она која стоје у вези с међународним економским односима, међународним економским и трговинским правом. То су: вантериторијална примена рестриктивног трговинског законодавства (антитруст); међународна трговина и инвестирање; међународна трговинска арбитража; међународно монетарно право; трговачке ознаке; и коришћење вода међународних река. Најзад, трећа група обухвата разнородна питања из области класичне или савремене међународноправне тематике, наиме: међународно медицинско право; породичне односе; ваздухопловно право; космичко право.

Иако најважнија, *политичка* питања нису у дискусији могла доћи до пуног изражаја. Њихова важност је нагонила дискусанте да буду веома обазриви у формулацијама, да траже решења прихватљива за све, што је неминовно отупљивало суштину проблема. То важи у првом реду за претрес Повеље и међународне безбедности и сарадње. За разлику од овога, духове је узбуркао реферат проф. Пинтоа (Француска) о неинтервенцији, с обзиром да је у њему било речи и о примерима из савремене праксе. Позно достављен, овај је реферат прочитан на приватно организованом састанку заинтересованих учесника скупштине.

У дискусији поводом сукцесије држава испољиле су се две тезе. Према једној, коју су заступали чланови из западних земаља, новонастале државе по правилу преузимају уговорне обавезе метрополе. Према другој, коју су подржавали правници из социјалистичких и ослобођених земаља, нове државе нису по правилу везане ранијим уговорима већ могу да бирају који уговор прихватају а који не.

У својена резолуција у основи потврђује прву тезу о максималном могућем континуитету.

Питања азила и права човека пропраћена су живим интересовањем.

У Хелсинкију су преовладавала економска питања што је уосталом био случај и са већим бројем досадашњих скупштина. Ово се може објаснити не само значајем који економска материја има у данашњем свету већ и чињеницом да већина чланова Удружења отпада на правне заступнике разних корпорација у патентним, инвестиционим и другим економским доменима. Зато изгледа да је један угледни интернационалиста узалуд истицао да се Удружење не бави само међународном трговином већ и међународним јавним правом.

Од свих економских питања главно место је заузимао антитруст с обзиром да је рад у том правцу највише одмакао. Па ипак, стиче се утисак да једно друго питање може ускоро да избије у први план: *међународна трговина и инвестирање*. Ово је разумљиво ако се има у виду значај који му придају чланови Удружења из неразвијених земаља. Зато је овом приликом посебан интерес побудио извештај француског националног огранка о правним проблемима страних инвестиција у неразвијеним земљама

Рад на осталим питањима налази се у почетној фази.

Резултати постигнути на 52. скупштини ЦАА претежно се свде на препоруке да се настави са радом. Конкретна решења су углавном изостала. Но, ово не треба да зачуђује кад се зна да чланове Удружења и њихове земље још увек раздваја велика несагласност интереса.

Др Миодраг Сукијасовић

АКТУЕЛНИ ПРОБЛЕМИ УНАПРЕЂЕЊА РАДА ОПШТИНСКИХ ОРГАНА УПРАВЕ У СР СРБИЈИ

(Саветовање у Југословенском удружењу за управне науке и праксу — Секцији за СР Србију, Панчево, 8. и 9. јула 1966. године)

Циљ саветовања био је да се на основу досадашњих искустава у раду на изградњи положаја и улоге општинских органа управе укаже на актуелне проблеме унапређења њиховог рада и прилагођавање тих органа данашњем степену развоја општине (1).

Анализа проблема унапређења рада у општинским органима управе и тражење путева за решавање тих проблема било је засновано на искуствима општинских органа управе Панчево и искуствима и запажањима органа и организација у којима раде учесници саветовања.

Сва та искуства показала су да општинска управа може још успешније да спроводи политику општинске скупштине и законске прописе ширих друштвено-политичких заједница и да се изграђује као значајна самостална стручна служба која помаже у раду општинској скупштини и другим самоуправним органима у општини, ако се потпуније реше нека основна систематска питања а нарочито ако се адекватније и јасније дефинише положај, задаци, обим самосталности и одговорности; више афирмишу неуправне стручне установе и њима повери праћење, проучавање и стручна обрада важнијих питања у појединим областима друштвеног живота у општини; организациона структура усклади са новим условима и потребама

(1) Међу 92 учесника саветовања налазили су се секретари среских скупштина, секретари општинских скупштина развијенијих општина и руководиоци радници и управни стручњаци општинских, среских, покрајинских и републичких органа, научних и стручних усанава и организација које се баве унапређењем рада органа управе.

полазећи од стварних услова, потреба и могућности општине, као и специфичног положаја у односима између општинских органа управе и њиховим односима према саветима и општинској скупштини и органима ширих друштвено-политичких заједница.

Проучавајући природу послова и служби, сложеност, врсте и обим послова дошло се и до запажања да је пренаглашена дискусија и одређивање за „функционални“ или „ресорни“ принцип за оснивање општинских органа управе, већ да је потребно полазити од решења која обезбеђују извршавање функције управе у општини, а не формалне примене „ресорног“ или „функционалног“ принципа организације. У општини Панчево, ради утврђивања организационе структуре органа управе и њихове унутрашње организације, послови општинских органа управе груписани су по врстама на регулативне, студијско-аналитичке, стручно-аналитичке, инспекцијске, управно-правне, управне, књиговодствено-рачуноводствене, статистичке, извршне, канцеларијске у ужем смислу, организационо-кадровске, геодетске, вођење катастарских операта и техничке (манипулативне) послове.

Таква класификација послова послужила је да се као врсте општинских органа управе установе секретаријати, заводи, уреди, месне канцеларије и посебни органи и службе. У складу са овим основани су секретаријати: за скупштинске послове, управне послове, инспекцијске послове, организацију и опште послове, финансије, послове народне одбране и за унутрашње послове. Затим су основани завод за привредни и друштвени развој, уред за катастар, месне канцеларије, општинско јавно правобранилаштво, општински судија за прекршаје и посебна служба чувара поља.

Међу важнијим унутрашњим организационим јединицама образоване су пријемна канцеларија, служба информација, служба документације, служба правне помоћи, аудио-дактилобиро и друге организационе јединице. Уведено је затим, ново канцеларијско пословање по систему картотеке, организована сарадња са механографским центром Хемијске индустрије на обради катастарских промена, података о разрезу пореза, вођењу и променама у бирачким списковима, израђено више врста образаца, штампиле и других средстава која доприносе унапређењу рада општинских органа управе на ефикасном остваривању права и дужности грађана и организација.

Посебан допринос овој активности чине и одлични просторни услови за смештај служби, подршка општинске скупштине, нарочито путем обезбеђења одговарајућих финансијских средстава за опрему и утицајем на решења кадровских питања, као и увођења самоуправљања у органима управе које је развило самоиницијативу свих радних људи.

Панчевачко искуство показује који су услови неопходни за добру организацију управе и њено ефикасно пословање, као и на путеве и начине којим се то постиже.

Запажања и искуства других општинских органа и органа и установа које се баве унапређивањем рада, сведена на важније актуелне проблеме, потврђују постојање низа отворених питања у погледу положаја, задатака, организације и функционисања општинских органа управе. Нека од тих питања вредна су посебне пажње у овом приказу.

Положај секретара општинске скупштине и његове функције нису јасно и нису потпуно регулисани. Није јасно разграничено да ли је он функционер општинске скупштине, старешина органа управе а нарочито нису јасне његове функције као органа самоуправљања у радној заједници органа управе. Као старешина органа управе он нема ефикасне инструменте за обезбеђење законитости и одговорности старешина појединих органа управе и других носилаца јавних овлашћења за законитост у раду,

одговорност за рад и ефикасност у раду органа управе. Његова одговорност за рад појединих органа управе пред општинском скупштином доста је ослабљена, ту одговарају и непосредне старешине, па се не зна кад, ко и зашто одговара. У односу на стеришине појединих служби секретар не може ни да буде одговоран. На пример, судија за прекршаје, јавни правобранилац и неки други функционери непосредно одговарају за свој рад скупштини, која их бира и именује, док секретара, према Уставу, поставља. Ту се јављају и проблеми захтева за обезбеђење средстава за рад, па у вези с тим и питања самоуправљања и унутрашње расподеле средстава на органе управе, итд. Није довољно расправљен ни однос секретара према саветима, општинској скупштини, према радној заједници органа управе и другим органима, због чега тај функционер чини доста вештачку везу између скупштине и осталих њених органа. Статути општина нису још увек, према томе, решили на подесан начин положај и функције секретара општинске скупштине.

Средства за рад органа управе скупштине општина одређује на стари начин. Најпре, средства се у општинама обезбеђују за све друге потребе, а за рад управе на крају и то само најнужнија средства. Такав однос слаби интерес органа самоуправљања да врше реорганизацију, побољшају унутрашњу организацију и стручност кадрова и уклоне нестручне кадрове, јер се средства одређују према ономе што је нужно, а не зависе од програма рада органа управе и резултата рада на извршавању њихових задатака.

Техничка опремљеност органа општинске управе, отуда је врло слаба, стара, доста примитивна. Механографија, нарочито аутоматизација, споро се уводи, а посебно се слабо користе постојећи капацитети радних организација у општини путем кооперације у раду. Постоји такође и велика разноврсност у типовима техничких средстава за рад органа управе, што отежава њихово одржавање, коришћење њихових капацитета и обуку кадрова.

Има и проблема у примени принципа за организацију органа управе. У прописима општина не проглашавају се послови који се имају првенствено извршавати, недовољно се обезбеђују средства за извршење законом утврђеног првенства у извршавању послова, недовољно се раздвајају функције и послови органа управе, принципи концентрације различито се схватају и примењују и на основу тога установљавају различите врсте органа управе, и ти органи оснивају. Често се од неких организационих принципа и технолошких метода очекује оно што они не могу да дају. То је случај и са „функционалним“ принципом, који се често погрешно схвата и примењује, али се од њега у пракси много очекује. Исти је случај и са методом снимања радних поступака и могућностима постављања норми у раду управних радника.

Проблеми управе још увек се проучавају кампањски, нестудиозно, оцене се дају површно, управи се преваљује и оно зашто она не може да одговара, те оцене се не проверавају већ преносе и тако постају опште, итд. Такав однос према управи и њеним проблемима негативно утиче на активност људи који раде у управи, нарочито на њихове напоре у предузимању мера да се унапреди рад органа управе.

За успешније функционисање општинских органа управе, наглашавано је често, да међу важнијим актуелним проблемима стоје и питања разјашњавања улоге и функција програма рада као и његове садржине, начина коришћења, поступка у доношењу и технике припремања. Један од важнијих недостатака јесте и половичан и погрешан прилаз спровођењу система самоуправљања и расподеле у органима управе, доста шематска примена организационих принципа и полазних основа за одређивање положаја и улоге органа општинске управе, као и више других, актуелних питања везаних за изградњу улоге и функција општинских органа управе и нарочито, унапређење њиховог пословања.

Изложени актуелни проблеми чине само део од укупног броја питања на којима мора да се развија активност на изградњи положаја, улоге и функција општинских органа управе, као и унапређењу њиховог пословања.

Иницирајући дискусију о тим проблемима, без претензије да их у целости и реши, саветовање је постигло свој циљ већ и тиме што је на њему указано на тешкоће са којима се органи управе суочавају, на евентуалне путеве за њихово уклањање, као и на оне проблеме чије уклањање превазилази њихове моћи и где је потребан напор скоро свих друштвено-политичких фактора.

*Драгољуб Алексић
Др Рафаел Цијан*

СИМПОЗИЈУМ О СОЦИЈАЛИСТИЧКОМ ХУМАНИЗМУ

Српска Академија наука и уметности — Одељење друштвених наука — организовала је од 19—21. децембра 1966. у Београду дискусију о социјалистичком хуманизму у којој је учествовао велики број истакнутих научних радника из целе наше земље.

Поздрављајући учеснике Симпозијума, председник Српске академије наука и уметности академик Велибор Глигорић је истакао значај социјалистичког хуманизма и потребу да се не само теоријски расправља на највишем нивоу о овом појму, већ и да се све учини за правилну примену прокламованих принципа и у пракси. Изражавајући жељу да се ова дискусија настави и прошири и на друге области друштвеног живота — културу и уметност, академик Глигорић је истакао:

„Појам социјалистички хуманизам садржи креаторске импулсе. Наше социјалистичко друштво, стварајући услове за развитак слободне заједнице произвођача и самоуправе у њој, стављајући у програм, у акције и дела, уклањање експлоатације човека над човеком, слободу рада и слободу личности, стављајући у средиште човека као друштвено биће, узело је себи у дужност да изграђује новог човека у духу и смислу правог, истинског хуманизма.

У креаторском дејству хуманизма у социјалистичкој заједници од највећег значаја је поред стварања материјалних услова, такође и стварање моралних вредности.“

Радни део Симпозијума водио је академик др Мехмед Беговић професор Правног факултета у Београду. Првог дана поднети су следећи реферати: др Нико Мартиновић, научни саветник из Цетиња — Људско достојанство и сила; др Душан Недељковић, академик из Београда — Законитост социјалистичког хуманизма; др Вуко Павићевић, професор Филозофског факултета у Београду — Појам хуманизма и питање заснивања хуманизма; др Михаило Ступар, професор Правног факултета у Београду — Друштвено-економски односи хуманизма у социјализму, др Хасан Хаџиомеровић, професор Економског факултета у Сарајеву — Економија и хумани фактор.

Поднети реферати су изазвали врло занимљиву и живу дискусију у којој су, поред референата, учествовали и: др Радомир Лукић, професор Правног факултета из Београда, Војин Радомировић, доцент Пољопривредног факултета из Новог Сада и Жарко Видовић, професор из Загребa.

Другог дана рада Симпозијума на дневном реду су били следећи реферати: др Александар Балтић, професор Правног факултета у Београду и др Милан Деспотовић, професор Правног факултета у Београду — Хуманизација међусобних односа у радној организацији; др Радомир Лукић,

дописни члан Српске академије наука и уметности и професор Правног факултета у Београду — Хуманизам и нови устав; др Милорад Драгић, лекар у Београду — Социјалистички хуманизам — превенција здравља и здравствено просвећивање; др Бошко Јаковљевић, научни сарадник Института за међународну политику и привреду у Београду — Разматрања о међународном хуманитарном праву; др Руди Киовски, професор Правног факултета у Љубљани — Положај човека у радном односу и проблем самоуправљања у свету социјалистичког хуманизма; др инж. Бранко Максимовић, професор Архитектонског факултета у Београду — Хуманистичка концепција савременог урбанизма; др Јован Ристић, дописни члан Српске академије наука и уметности и професор Медицинског факултета у Београду: — Социјалистички хуманизам и медицина.

Поднете реферате су, својим учешћем у дискусији, допунили академик др Коста Тодоровић и др Војин Димитријевић, асистент Правног факултета у Београду.

Трећег дана су били заступљени реферати са врло разноврсном тематиком: др Војислав Бакић, професор Правног факултета у Београду — Социјалистички хуманизам и наше породично право; др Милан Вивод, начелник Управе царина СФРЈ у Београду — Хуманизам и неке граничне баријере; др Драгољуб Димитријевић, професор Правног факултета у Београду — Социјалистички хуманизам у третману малолетних преступника; др Александра Ђурановић, професор Више управне школе у Новом Саду — Социјалистички хуманизам и положај жене; др Љубомир Крнета, директор Института за педагошка истраживања у Београду — Хуманизам и школа; др Љубиша Лазаревић, професор Правног факултета у Новом Саду — Социјалистички хуманизам и кривично право; др Видак Поповић, начелник Савезног секретаријата за унутрашње послове у Београду — Хумано поступање са осуђеним лицима на казну лишења слободе; др Анте Ромац, потпуковник Правне службе ЈНА и Маринко Стојковић, потпуковник Правне службе ЈНА у Београду — Војна мисао и социјалистички хуманизам.

У разноврсној дискусији којом су праћени ови реферати, учествовали су: др Јанко Таховић, професор Правног факултета у Београду, Десанка Савичевић, професор Високе школе за кадрове социјалног осигурања у Београду, др Звонимир Шепаровић, асистент Правног факултета у Загребу, др Хасан Хаџиомеровић, Анђелка Јовановић, члан секретаријата Конференције за друштвену активност жена Србије, др Нико Мартиновић, др Живојин Алексић, виши научни сарадник Института за криминологију из Београда и Војин Радомировић.

Симпозијум је изванредно водио академик др Мехмед Беговић који је, и поред обимности реферата и врло живе дискусије, с једне стране, и краткоће времена, с друге стране, са врло много такта и префињености, допринео да овај Симпозијум у потпуности не само успе већ и изазове жељу свих учесника, и не само њих, да се прошири у тематском погледу и да, уколико за то буде могућности, са овом темом изађе на један скуп међународног значаја.

Бројни реферати и врло жива и плодна дискусија на овом симпозијуму кретали су се у три правца: 1. појам хуманизма и, посебно, социјалистичког хуманизма, 2. социјалистички хуманизам у нашем савременом законодавству и 3. примена принципа социјалистичког хуманизма у нашој друштвеној стварности.

Хуманизам, појава идеје, историјски развој и теоријска разлагања овога појма, не само да је био предмет излагања уводних реферата, већ и тема врло живих дискусија. Филозофско разматрање хуманистичких идеја, њихово извитоперавање током историје и њихово прерастање, у савременом друштву, у идеје социјалистичког хуманизма, дало је овом симпозијуму теоријску разраду многих питања о којима се до сада само савремено и несистематски расправљало.

Бројни реферати и дискусанти, анализирајући наше позитивно законодавство, навели су низ прописа који су стварно прожети бригом за човека. Ова брига и вођење рачуна егзистирају не само о основним правима која су прокламована у Уставу, већ и о најтананијим осећањима појединаца било да се ради о њему на радном месту или у породици. Ова брига не престаје ни када, у оквиру оружаних снага, а у циљу одбране земље, појединац мора да се повинује крутим оквирима војне дисциплине. Међутим, и поред многих примера стварне хуманизације позитивних правних прописа наше земље, на томе не треба стати. Треба и даље проширивати обим ових прописа и сужавати оне који могу вређати личност појединца и његов интегритет. Припрема услова за укидање смртне казне, или њено даље сужавање на само ограничен број кривичних дела, представља, очигледно, један од задатака не само уских стручњака, већ и шире јавности. Поред осталих предлога, интересантан је и предлог референта др Милана Виводе, да се приликом либерализације међународног промета људи у прописима више поведе рачуна о осетљивости људи, и да им се прилази са више поверења.

Примена принципа социјалистичког хуманизма у нашој друштвеној стварности је реалан проблем, проблем на коме сукоб теорије и праксе долази до пуног изражаја. Референти и дискусанти су се недвосмислено сложили да, и у случајевима када законски прописи показују најидеалнију бригу о човеку, примена тих прописа није у сагласности са постављеним прописима. Не само да се законски прописи не примењују у пуној мери, већ друштвена заједница не чини довољно напора да створи услове за њихову примену. У области здравства, тако значајне мере превентиве се занемарују због недостатка средстава, једнакост жена прокламована не само Уставом већ и низом других прописа, не спроводи се зато што друштво не пружа оне најосновније услове да би жена могла да користи ту једнакост, могућности образовања и школовања су потпуно једнаке за све, међутим и ту се поставља питање материјалних могућности. Примера има много, на симпозијуму су многа дотакнута, а ова кратка белешка не пружа могућности за неку обимнију анализу рада овог скупа.

Академик др Коста Тодоровић је у својој речи у дискусији истакао оно што је била и окосница рада симпозијума: „Морам одмах да скренем пажњу на утисак који сам добио, да се овде више говори о социјализму тако уско везано увек само са материјализмом, тако да нема социјализма ако нема материјалне подлоге која има после реперкусију на све друго. И на васпитање и на учинак и на све. А кад се говори о хуманизму, овде се уско везује хуманизам наравно са социјализмом и логично и са том материјалном страном.

Мени изгледа да хуманизам сам по себи има, нешто што не мора да буде везано за материјалну страну, него има друго нешто што чини његову суштину. Шта је то што ми зовемо хуманизмом? Хуманизам рекао бих нашим језиком — човечност. Чиме се постиже та хуманост? Она се законом не може дотерати до тога потпуног извршења, она мора да буде у човеку створена, тј. човек мора да се одмах тако васпита да буде хуман, то је нешто чини ми се што у данашњим приликама није у потпуности изведено.“

Закључујући симпозијум, у својој завршној речи, академик др Мехмед Беговић је, између осталог, рекао: „На овоме састанку нисмо могли обрадити проблем социјалистичког хуманизма у свим видовима и областима људског стварања и друштвеног живота. Ни у ономе што се је рекло није се рекла последња реч, нити је у рефератима и у дискусији изнето све што је учињено и што би учинити требало на оплемењивању људских односа. Али се ипак доста рекло, рекло се добронамерно, искрено и одмерено. То ће послужити да се о овом великом и вечном човечанском проблему размишља. Да се оно што је неправилно речено исправи, нејасно боље објасни и да се каже оно што није речено и доречено. Сматрам да је Српска академија

наука и уметности организујући овај научни састанак допринела нашој науци и уметности и учинила услугу нашој друштвеној заједници. Она је овим дала подстицај да се о овоме значајном проблему размишља, пише и расправља, а то ће свакако уродити племенитим плодом и допринети да се човечност сматра као неопходна основа за правилан развитак друштвених односа међу појединим грађанима, односа друштвене заједнице према грађанима и односа народа према народу.“ На крају, захваљујући се у име Академије свим учесницима овога симпозијума, а посебно референтима и дискутантима који су дали свој прилог изучавању социјалистичког хуманизма, закључујући симпозијум председавајући академик Беговић је изразио жељу да се о овоме проблему организује састанак на ширим основама и по могућности међународног значаја.

Љиљана Андрић